

Міністерство освіти і науки України
Сумський державний університет
Факультет іноземної філології
та соціальних комунікацій

X

**ВСЕУКРАЇНЬКА
НАУКОВА КОНФЕРЕНЦІЯ**

СОЦІАЛЬНО-ГУМАНІТАРНІ АСПЕКТИ РОЗВИТКУ СУЧАСНОГО СУСПІЛЬСТВА

27-28 квітня 2023 року

Матеріали

**МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
СУМСЬКИЙ ДЕРЖАВНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
ФАКУЛЬТЕТ ІНОЗЕМНОЇ ФІЛОЛОГІЇ ТА
СОЦІАЛЬНИХ КОМУНІКАЦІЙ**

**СОЦІАЛЬНО-ГУМАНІТАРНІ АСПЕКТИ РОЗВИТКУ СУЧАСНОГО
СУСПІЛЬСТВА**

**МАТЕРІАЛИ X ВСЕУКРАЇНСЬКОЇ НАУКОВОЇ
КОНФЕРЕНЦІЇ СТУДЕНТІВ, АСПІРАНТІВ,
ВИКЛАДАЧІВ ТА СПІВРОБІТНИКІВ**

(Суми, 27-28 квітня 2023 року)

Суми, 2023

С-70 Соціально-гуманітарні аспекти розвитку сучасного суспільства:

Матеріали десятої Всеукраїнської наукової конференції студентів, аспірантів, викладачів та співробітників (Суми, 27–28 квітня 2023 р.) / уклад. М. М. Набок. Суми : Сумський державний університет, 2023. 367 с.

До збірника увійшли наукові матеріали, присвячені актуальним проблемам сучасного перекладу, етнолінгвістики, стилістики, методики та методології сучасних мовознавчих та літературознавчих дисциплін. Складовою збірника є наукові розвідки з питань релігії та культури, соціальних і міжкультурних комунікацій, психологічної теорії та практики, соціологічних досліджень.

Для викладачів закладів вищої освіти, аспірантів, студентів, учителів загальноосвітніх шкіл, гімназій, ліцеїв та коледжів, усіх, хто цікавиться питаннями соціогуманітарного напрямку.

Матеріали друкуються в авторській редакції.

та якості освіти (погіршилася для 55%).

- У динаміці негативні тенденції спостерігаються щодо оцінки стану доріг, можливості знайти роботу та якості освіти. Не зазнали змін за рік оцінки щодо цін на основні товари та ліки. Покращилися індекси щодо якості послуг ЖКГ, медичного забезпечення, боротьби з корупцією, свободи слова і демократії, та особливо міжнародного іміджу [2].

Отже, аналізуючи результати цього опитування, можна зробити висновок, що реалії сучасності впливають не тільки на сприйняття ситуації, а точніше, впливають, трансформують психо-ментальні установки, пробуджуючи історичну пам'ять.

Список використаних джерел:

1. Гібернау М. Ідентичність націй. Київ: Темпора, 2012. 303 с.
2. Девятнадцяте загальнонаціональне опитування. Підсумки року. Очікування від майбутнього (20-21 листопада 2022). https://ratinggroup.ua/research/ukraine/nineteenth_national_survey_results_of_the_year_expectations_for_the_future_november_20-21_2022.html
3. Elias Norbert Society of Individuais. Bloomsburg Pablishing PLC, 2001, 264 p.

Юлія Гранкіна,

студентка Сумського державного університету

КОМУНІКАТИВНИЙ АСПЕКТ МІЖКУЛЬТУРНОЇ КОМУНІКАЦІЇ

Розширення економічних, торгівельних і культурних контактів, зростання зарубіжного туризму, можливість отримання освіти за кордоном, міжнародні студентські обміни, організація закордонних стажувань та багато інших явищ і фактів, викликаних глобалізацією, стрімко актуалізували проблеми міжетнічного та міжкультурного спілкування та взаємодії [4, с. 212].

Метою дослідження є аналіз розвитку міжкультурної комунікації (МКК) та її становлення в світі.

Основні завдання роботи:

- проаналізувати особливості комунікації в сучасному світі;
- визначити основні форми міжкультурної взаємодії;
- описати ціннісні орієнтації мікрокультур.

Комунікації пронизують усі сторони життя суспільства, соціальних груп та окремих індивідів, а тому практичне життя цих суб'єктів є чергуванням ситуацій безпосереднього спілкування. Розуміння іншої людини, її намірів, бажань, прогнозування поведінки оточуючих людей, а також здатність зробити себе зрозумілим для інших виявляються життєво важливими факторами. Можливість взаєморозуміння пов'язана перш за все з тим, що кожна людина повинна володіти певними прийомами спілкування, схемами стандартизації як людей, так і навколишнього соціального середовища, способами обміну повідомленнями. Усе це створює можливість комунікації і показує, що процес комунікації є надзвичайно складним, він включає в себе причини, форми, види, типи і результати [2].

У той же час сучасна людина в своїх комунікаціях із навколишнім світом все частіше перебуває на межі культур, взаємодія з якими вимагає від нього вміння розуміти чужі культури, поважати їх традиції, досягати згоди у вирішенні життєво важливих проблем. У контексті даних вимог МКК виступає як об'єктивна необхідність виживання людини, оскільки забезпечує інформаційний зв'язок між культурами окремих народів, робить можливим накопичення і передачу їх соціокультурного досвіду, організовує координацію спільної діяльності людей, трансляцію ідей, знань і цінностей.

Незважаючи на постійні міжкультурні контакти, партнерам не завжди вдається досягти згоди та тих чи інших питань не тільки внаслідок розбіжності їх позицій, а й через різні культурні традиції, звички, розбіжності в інтерпретації будь-яких подій. Становлення МКК пов'язано з публікацією в 1954 роботи Е. Холла і Г. Трейгера «Культура як комунікація: Модель аналізу»,

де МКК розглядалася як ідеальна мета, до якої повинна прагнути людина в своєму бажанні якомога краще адаптуватися до навколишнього світу. Авторами було запропоновано розуміння МКК як сукупності різноманітних форм, відносин і спілкування між індивідами й групами, що належать до різних культур. Відповідно до цього предметом МКК є контакти, взаємозв'язок між окремими представниками різних культур, а також групами, спільнотами, що належать до різних культур і між найбільш різноманітними культурами [1, с.300].

У наші дні МКК здійснюється в міждержавних відносинах, у підприємницькій, науковій, освітній діяльності, на рівні міжособистісного спілкування. Відповідно суб'єктами МКК виступають світові регіони, етнічні та національні культури, етнічні й соціальні групи, а також окремі індивіди. Таким чином, МКК може здійснюватися на етнічному, регіональному, національному й цивілізаційному рівнях.

На нашій планеті існують соціокультурні системи, структурно і органічно поєднані єдиними культурними традиціями, цінностями і особливостями. Як приклад таких систем можна назвати американську, латиноамериканську, африканську та європейську культури. Найчастіше такі культурні системи виділяються за континентальною ознакою. Через свою масштабність вони отримали назву «макрокультура». Цілком природно, що в середині макрокультури виявляються як субкультурні відмінності, так і подібні риси, які дозволяють говорити про наявність такого роду макрокультури, а населення відповідних регіонів вважати представниками однієї макрокультури [4, с.124].

Кожна окрема макрокультура не є гомогенною структурою – всередині неї існують окремі етнічні культури і різні суспільні групи, що володіють культурними особливостями. Зі структурної точки зору такого роду соціокультурні групи називають мікрокультурами (субкультурами). Кожна мікрокультура, наприклад молодіжна субкультура, має одночасно як подібність, так і відмінності зі своєю материнською культурою, що забезпечує їх представникам однакове сприйняття світу. Макрокультура може відрізнитися

від мікрокультури етнічною, релігійною приналежністю, географічним розташуванням, економічним станом, статевовіковими характеристиками, соціальним статусом її носіїв. Залежно від поєднання і значення того чи іншого фактора в кожній соціокультурній групі формуються свої ціннісні орієнтації, що виражаються в специфічному ставленні до природи, часу, простору, характером спілкування, характеру аргументації в ході спілкування, особистої свободи індивіда, природи самої людини.

Відносно ставлення людини до природи, можливі три варіанти:

- 1) природа сприймається як контрольована людиною;
- 2) природа сприймається як та, що знаходиться з нею в гармонії;
- 3) природа сприймається як обмежуюча її.

Залежно від варіанту ставлення до природи поведінкові реакції людей розташовуються в діапазоні від вільного волевиявлення до фаталізму.

Щодо ставлення до часу, кожна культура має власну мову часу, яку необхідно вивчити, перш ніж нею спілкуватися. Так, західна культура вимірює час чітко, а запізнення в ній розглядають як провину. Існує навіть певна шкала запізнень, і для кожного ступеня цієї шкали передбачається відповідна форма вибачення. Неписані правила ділового етикету європейських культур дозволяють запізнюватися на зустріч не більше, ніж на сім хвилин.

Щодо ставлення до простору, кожній людині для нормального існування потрібно особистий простір. Розміри цього простору залежать від ступеня близькості з тими чи іншими людьми, прийнятих в даній культурі форм спілкування, виду діяльності тощо. Особистому простору надається велике значення, оскільки вторгнення в нього зазвичай розглядається як замах на внутрішній світ людини.

Щодо ставлення до спілкування, культури поділяються наступним чином:

- 1) висококонтекстуальні;
- 2) низькоконтекстуальні.

За критерієм ставлення до особистої свободи, культури поділяються на індивідуалістичні і колективістські. Для індивідуалістичних характерний

акцент на своєму Я як основній одиниці для суспільства. В умовах культур цього типу індивід незалежний від інших в рамках культурних норм даного суспільства і несе відповідальність за всі свої дії і вчинки. У таких культурах високо цінують особисту ініціативу, особисті досягнення, рішення приймаються індивідуально, переслідують особисті цілі, поширене прагнення у всьому покладатися тільки на себе, позитивно оцінюють конкуренцію з іншими індивідами. У поведінці простежуються дії, спрямовані на те, щоб їх помітили та визнали їх особисті досягнення [2].

Отже, не можна нехтувати актуальністю міжкультурної комунікації, а тим більше глобалізацією в цілому. Ці явища відбуваються в даний момент, і вони стосуються безпосередньо майбутнього країн і цілих народів. Говорячи про міжкультурну комунікацію в професійному спілкуванні і про проблеми, пов'язані з нею, вона може мати відношення до різних видів і форм взаємодії [3,с.17]. Проте будь-яка взаємодія пов'язана з різними проблемами і питаннями. Чим більше розвивається людська культура, тим складніші і різноманітніші проблеми, пов'язані з нею. Іноді людям здається складною і їх буденна реальність, яка може лякати своєю невизначеністю і труднощами в повсякденній взаємодії, викликаними нерозумінням тих чи інших культурних особливостей.

Список використаних джерел:

1. Бацевич Ф. С. Основи комунікативної лінгвістики : підручник. К. : ВЦ «Академія», 2004. 344 с.
2. Біла Е.Н. Теорія і практика міжкультурної комунікації. М., 2011.
3. Смоліна С. В. Методика формування іншомовної лексичної компетенції. *Іноземні мови*. 2010. № 4. С. 16–23.
4. Hofstede G. *Cultures and Organizations: Software of the Mind / Revised and expanded 3 rd ed.* N. Y. : McGraw- Hill USA, 2010. 561 p.

Науковий керівник: Баранова С. В., доцент, кандидат філологічних наук, доцент кафедри германської філології Сумського державного університету.